

ПРОПОЗИЦІЇ

до Закону України від 29.04.2021 № 1443-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих аспектів декларування»

Прийнятий Верховною Радою України 29.04.2021 Закон України № 1443-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих аспектів декларування» викликає такі зауваження.

1. Вказаним Законом, зокрема, передбачено зміни до ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон).

Чинна редакція ст. 25 Закону сформульована таким чином, що дія обмежень щодо сумісництва та суміщення розпочинається вже з першого дня призначення (обрання) на посаду особи, зазначеної у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, що зобов'язує її вийти зі складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку, ще до призначення (обрання) на посаду.

Як засвідчила практика застосування ст. 25 Закону, переважна більшість осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, в повній мірі дотримується обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.

Так, до прикладу, Ткаченко О.В. (депутатська фракція політичної партії «СЛУГА НАРОДУ»), Чорний В.І. (депутатська фракція політичної партії «ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА – ЗА ЖИТТЯ»), Макаров О.А. (депутатська фракція політичної партії «ГОЛОС»), Мейдич О.Л. (депутатська фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина») до прийняття присяги народного депутата України в повній мірі виконали вимоги ст. 25 Закону щодо заборони входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємств або організації, що має на меті одержання прибутку.

Однак існують випадки, коли особа не має можливості до призначення (обрання) на посаду позбутися повноважень в органах управління юридичної особи або такий вихід надалі виявляється даремним, коли з тих чи інших причин вона не буде призначена (обрана) на посаду, а тому пропонується встановити термін для вжиття таких заходів уже після призначення (обрання) на посаду.

Прийнятий Закон 1443-ІХ передбачає 15 робочих днів для вжиття відповідних заходів після призначення (обрання) на посаду.

Так, згідно з ч. 2 ст. 25 Закону (в новій редакції) від особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, **вимагається у вказаний вище строк лише здійснити дії**, спрямовані на припинення підприємницької діяльності та припинення її повноважень у складі правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

Натомість метою запровадження обмежень, передбачених у ч. 1 ст. 25 Закону, є унеможливлення здійснення особою діяльності іншої, ніж пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що є однією з гарантій її неупередженості.

Зазначена мета не може бути досягнута самим лише виконанням обов'язку, передбаченого в ч. 2 ст. 25 Закону (у прийнятій редакції), оскільки така редакція не спрямована на досягнення кінцевого результату у вигляді фактичного припинення повноважень особи у складі правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

Відсутність у Законі чітких вимог щодо необхідності припинення обставин суміщення та сумісництва на практиці може призводити до формального вчинення мінімально необхідних дій, які не матимуть наслідком фактичного виходу зі складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

Вчинення дій щодо виходу зі складу відповідних органів, які не призвели до фактичного виходу, спричинятиме порушення обмежень, визначених у п. 2 ч. 1 ст. 25 Закону (оскільки особа й надалі перебуватиме в складі відповідних органів).

Водночас, оскільки особа формально виконала вимоги закону – здійснила певні дії, спрямовані на припинення її повноважень у складі відповідних органів, на практиці вона не притягатиметься до адміністративної відповідальності з огляду на відсутність вини (у формі умислу) як обов'язкового елемента складу адміністративного правопорушення.

Такий підхід до кваліфікації дій особи є поширеним у судовій практиці.

Так, Печерський районний суд м. Києва під час розгляду справи про адміністративне правопорушення № 757/10726/20 врахував дії народного депутата України Федієнка О.П., який притягався до адміністративної відповідальності за ч. 2 ст. 172-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, спрямовані на припинення повноважень директора товариства з обмеженою відповідальністю, і визнав їх такими, що свідчать про відсутність умислу на вчинення адміністративного правопорушення.

Таким чином, запропонована редакція ч. 2 ст. 25 Закону може призводити до зловживань з боку суб'єктів під час здійснення виходу зі складу органів управління юридичної особи, оскільки не передбачає необхідності вжиття всіх необхідних дій для забезпечення дотримання обмеження, передбаченого п. 2 ч. 1 ст. 25 Закону.

Крім того, абз. 2 ч. 2 ст. 25 Закону у прийнятій редакції встановлює заборону здійснювати підприємницьку діяльність та брати участь у діяльності та прийнятті рішень відповідними органами управління юридичної особи лише протягом 15 робочих днів з дня призначення (обрання) на посаду, що може зумовити тлумачення особою, визначеною в п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, вказаної норми на свою користь (можливість здійснювати діяльність та приймати рішення після спливу такого строку).

2. Крім зазначеного вище, викликає заперечення запропоноване прийнятим Законом 1443-ІХ збільшення вдвічі строку для вжиття заходів з передачі в управління підприємств та корпоративних прав.

Так, передача в управління підприємств та корпоративних прав як інструмент запобігання конфлікту інтересів відбувається у один із способів, визначених у ч. 3 ст. 36 Закону, зокрема шляхом укладення договорів управління майном, управління цінними паперами та іншими фінансовими інструментами і грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, а також договору про створення венчурного пайового інвестиційного фонду для управління переданими корпоративними правами з компанією з управління активами.

Передача в управління корпоративних прав не потребує відповідної згоди інших засновників (учасників) юридичної особи, внесення змін до статуту юридичної особи, здійснення будь-яких реєстраційних дій в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що могло б зумовити необхідність збільшення терміну для здійснення передачі в управління корпоративних прав.

Крім того, після укладення такого договору до Національного агентства з питань запобігання корупції подається нотаріально завірена копія укладеного особою договору управління підприємствами чи корпоративними правами. Засвідчення копії договору також не потребує тривалого часу.

Водночас пояснювальна записка до законопроекту також не містить жодних обґрунтувань щодо необхідності збільшення терміну для здійснення передачі в управління підприємств та корпоративних прав.

З огляду на практику правозастосування вказаної норми щодо строків передачі в управління підприємств та корпоративних прав на сьогодні немає об'єктивних передумов для збільшення строків такої передачі.

3. Прийнятим Законом 1443-ІХ передбачається ч.6 ст. 36 Закону доповнити новим п. 1-1, згідно з яким вимоги щодо передачі в управління підприємств та корпоративних прав не поширюватимуться на осіб, у власності яких перебувають акції акціонерного товариства – резидента України, сукупна номінальна вартість яких не перевищує 0,25 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня року, в якому особа призначена (обрана) на посаду, та сукупно не перевищують 5 відсотків голосуючих акцій товариства. Вказане питання з огляду на практику, що склалася, дійсно потребувало законодавчих змін.

Разом з тим особи, зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону, на момент призначення (обрання) на посаду поряд з володінням акціями, номінальна вартість яких менше вказаного розміру, можуть бути засновниками (учасниками) в інших юридичних особах (тобто володіти іншими підприємствами або корпоративними правами в інших юридичних особах).

Тому ч.6 ст. 36 Закону в запропонованій редакції може зумовити зловживання з боку осіб, які володіють акціями, розмір яких не перевищує розміру, передбаченого Законом 1443-ІХ, щодо виконання обов'язку передачі в управління й інших належних їм корпоративних прав, а не лише акцій,

номінальна вартість яких не перевищує вказаний розмір, а отже, редакційно вказана норма має бути вдосконалена.

Для досягнення мети, з якою вносяться зміни до Закону, пропонуємо:

- 1) п. 2 ч. 1 ст. 25 Закону після слів «законами України» залишити без змін;
- 2) ч. 1 ст. 25 Закону доповнити новою частиною такого змісту:

«2. Якщо особа, зазначена у пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, на момент призначення (обрання) на посаду зареєстрована як фізична особа-підприємець, входить до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, якщо особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляє інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), такі обставини мають бути усунуті у строк не більше 30 днів з моменту призначення (обрання) на посаду.

У такому випадку дія обмеження, передбаченого пунктом 2 частини першої цієї статті, розпочинається після закінчення строку, зазначеного в абзаці першому частини другої цієї статті.

Особі, зазначеній у пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється брати участь у діяльності та прийнятті рішень у складі правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку з дня призначення (обрання) на посаду та отримувати будь-які доходи (винагороду тощо) у зв'язку з перебуванням у таких органах до припинення повноважень в них.».

У зв'язку з цим ч. 2 ст. 25 Закону вважати ч. 3 ст. 25 Закону;

3) строк, встановлений у ч. 1 ст. 36 Закону України «Про запобігання корупції» для передачі в управління підприємств та корпоративних прав, залишити без змін;

4) ч. 6 ст. 36 Закону доповнити п. 4 такого змісту:

«4) випадки, коли у власності особи перебувають акції акціонерного товариства – резидента України, сукупна номінальна вартість яких не перевищує 0,25 прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня року, в якому особа призначена (обрана) на посаду, та сукупно не перевищують 5 відсотків голосуючих акцій товариства.».

4. Також певні зауваження викликають зміни, які стосуються питань декларування, зокрема до п. 8-1 ч. 1 ст. 46 Закону та примітки до вказаної статті Закону.

На сьогодні чинна редакція п. 8-1 ст. 46 Закону не передбачає зазначення відомостей про рахунки, на яких обліковуються некомпенсовані грошові заощадження громадян України в установах акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» (далі – Ощадбанк України), розміщені в

період до 02 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР, що діяли на території України.

Фактично зміни до п. 8-1 ч. 1 ст. 46 Закону, які передбачаються в прийнятому Верховною Радою України Законі 1443-ІХ, зумовлюють необхідність відображення вищевказаних відомостей, **лише без зазначення номера такого рахунка.**

На підставі Закону України «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України» встановлюються зобов'язання держави перед громадянами України, які внаслідок знецінення втратили грошові заощадження, поміщені в період до 02 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України.

Згідно з вимогами ст. 5 вищевказаного Закону установами Ощадбанку України протягом грудня 1996 року – березня 1997 року проведено одноразову індексацію вкладів громадян. На проіндексовані суми, що обліковуються на позабалансовому рахунку Ощадбанку України, вкладникам видано ощадні книжки, на підставі яких у осіб виникає право на отримання компенсаційних сум у майбутньому. Такий позабалансовий рахунок Ощадбанку України є неперсоніфікованим.

Компенсація грошових заощаджень відбувається за рахунок коштів Державного бюджету України через установи Ощадбанку України.

Суми некомпенсованих коштів, що зафіксовані в ощадних книжках, виданих Ощадбанком України громадянам відповідно до вимог Закону України «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України», інформацію щодо яких (крім номера рахунка, на якому вони обліковуються) прийнятим Законом пропонуються декларувати, вкладниками не вносилися на зберігання до Ощадбанку України, а тому суб'єкти декларування не мають прав власності на активи позабалансового рахунку.

З огляду на це **пропонується** п. 8-1 ч. 1 ст. 46 Закону доповнити новим реченням, зміст якого було прийнято в редакції за результатами першого читання, а саме: *«Не підлягають декларуванню рахунки, на яких обліковуються некомпенсовані грошові заощадження громадян України в установах акціонерного товариства "Державний ощадний банк України", поміщені до 02 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР, що діяли на території України.»*

5. Крім цього, Законом 1443-ІХ передбачається доповнити примітку до ст. 46 Закону новим абзацом, положення якого звільняють суб'єкта декларування від обов'язку декларувати відомості про здійснення операцій із купівлі, продажу або обміну іноземної валюти за рахунок власних грошових активів суб'єкта декларування або членів його сім'ї, а також звільняють від обов'язку подавати повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування у зв'язку із здійсненням таких операцій.

Внесення запропонованих змін у частині звільнення суб'єкта декларування від обов'язку декларувати відомості про здійснення операцій із купівлі, продажу або обміну іноземної валюти є неприпустимим.

Курси валют, як відомо, є досить динамічними та часто суттєво змінюються. Це означає, що навіть подвійна конвертація (наприклад, гривня – долар; долар – гривня) може утворювати додаткові доходи. Такі доходи (залежно від різниці у курсах та обсягів конвертації) можуть сягати мільйонів гривень.

Наразі згідно з роз'ясненнями Національного агентства декларант зобов'язаний зазначати про такі операції в декларації.

З одного боку, це дає змогу добросовісним громадянам пояснювати природу тих доходів, які у них утворилися внаслідок валютно-обмінних операцій.

З іншого боку, цей обов'язок унеможливорює недобросовісним громадянам легалізацію неправомірної вигоди, необґрунтованих активів тощо, пояснюючи, що це є наслідком здійснення валютно-обмінних операцій.

Тому реалізація передбачених у прийнятому Законі положень щодо скасування обов'язку відображення у декларації правочинів з обміну валюти на практиці може призвести до утворення зручної лазівки для легалізації особами своїх незаконно набутих активів, посилаючись на результат валютно-обмінних операцій.

6. Щодо звільнення від обов'язку подавати повідомлення про зміни в майновому стані у зв'язку із здійсненням операцій із купівлі, продажу або обміну іноземної валюти підтримуємо необхідність внесення таких змін, однак з огляду на те, що правова регламентація порядку відповідного додаткового заходу фінансового контролю передбачена ст. 52 Закону, зміни мають бути внесені саме до вказаної норми.

Отже, **пропонується** доповнити ч. 4 ст. 52 Закону новим абзацом такого змісту: *«Повідомлення про суттєві зміни у майновому стані не подається за результатами здійснення операцій із купівлі, продажу або обміну іноземної валюти.»*